

108-as számú okiratsomag

Csigi malom

Veszprém vármegye vízikönyve a vízikönyv száma XI/8.⁽¹⁾

Összefoglalás

A községi bizonyítványban és a vízikönyvben "csigi" néven szereplő malom felső szomszédja az *Alsó malom*, alsó szomszédja pápateszéri területen nincsen. Vízikönyvi dossziéjában a Körtvél patak (Váncz-ér) másik két malmához hasonlóan csak a községi bizonyítványt, a vízhasználat jogosultságát igazoló 1893-as alispáni határozatot és értesítést, valamint a vízjogi engedélyt visszavonó 1967-es határozatot találjuk. A második katonai felmérés térképe név nélkül jelöli a *Csigi malmot*⁽²⁾.

A *Csigi malom* a Körtvél-patak, későbbi nevén Váncz-ér, a vízikönyvi dokumentumokban Bakony-ér, a mai térképeken Burics-patak névvel jelölt vízfolyás jobb partján, a forrás után harmadikként, a falu belterületén épült. Az 1886-ban kiállított községi bizonyítványban negyedikként, "Csigi" néven felsorolt malom a pápateszéri 13-as telekkönyvi jegyzőkönyvben 19-es helyrajzi szám alatt szerepel. Tulajdonosa ekkor ifj. gróf Esterházy Móricz. Wöller István közlése szerint a malmot 1898-ban Kósa János vette meg, 1935-ben a Dobos család tulajdonába került⁽³⁾, azóta Dobos malomnak is nevezik.

A *Csigi malom* és további öt pápateszéri malom építészeti felmérését, a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum megbízásából 1975-ben a budapesti Kassák Klub tagjai - a magyar táncházmozgalom alapítói - végezték. A felmérés tervlapjai az SZNM Népi Építészeti Archívumában ma is megtalálhatók⁽⁴⁾.

A vízikönyvet piros vonallal átlósan áthúzták és ráírták: VISSZAVONVA 7719/5/1967 szám alatt [K3-1].

⁽¹⁾ Székesfehérvári KMH Vízikönyvek, 158 (doboz), 108-as számú okiratsomag, *kézzel ráírva*: Bakonyér (Bánya-ér), Gerence, Cuha

⁽²⁾ http://mapire.staatsarchiv.at/hu/map/mkf_hun/?zoom=15&lat=47.3784&lon=17.70502

⁽³⁾ Wöller István: A pápateszéri malmok In: Veszprém Megyei Honismereti Tanulmányok 5. 107. old. (1978)

⁽⁴⁾ FAN 598 – Andrassy malom, Horváth József vízimalma. FAN 600 – Fenyőfői vízimalom, Fekete Mihály vízimalma. Fan 608 – Bolla malom, gr. Eszterházy Móricz vízimalma, Kurics malom. FAN 609 – Kuti vízimalom, grf. Eszterházy Móricz vízimalma, Kapcsándy Gyula vízimalma. FAN 611 – Birkás malom, Bögi István vízimalma. FAN 612 – Csigi malom, Dobos malom.

Vízikönyv (1893 - 1967)

Az első irat egy táblázatos tartalomjegyzék, címe: Veszprém vármegye vízikönyve 108. számú okiratsomag *gróf Eszterházy Mór pápa teszéri u.n. csigi malma*. Felsorolja a vízikönyvben elhelyezett dokumentumokat, azok iktatószámát, az elhelyezés dátumát és a mellékletek számát [K3-2].

A vízikönyv száma	Elhelyezés kelte	Megnevezés	A mellékletek száma
XI/8	1893 aug.	Igazoló határozat alisp. 21037/93 sz. a.	2.
		Községi bizonyítvány	

Az igazoló határozat (1893. aug 31.)

Véghely Dezső királyi tanácsos, alispán 1893 március 9-én kelt határozatában és annak indoklásában igazolja, hogy a Bakonyéren, Pápa - Teszér község határában lévő, u.- n. "alsó" malom tulajdonosa gróf Eszterházy Móricz. Az igazoló határozat melléklete egy 1886-ban kelt községi bizonyítvány, ebben 23 pápateszéri malomról igazolják a falu előjárói, hogy azok tulajdonosa gróf Esterházy Móricz.

Községi bizonyítvány

Községi bizonyítvány

Melynek erejénél fogva alulírott Pápa - Teszér község előjárósága részéről ezennel hivatalosan bizonyítottatik, miszerint galánthai és fraknói ifj. gróf Esterházy Móricz tulajdonát képező Pápa - Teszér község határában levő következő vizimalmok:

Pápa-Teszér	174	tjkbven	+ 1 sor	731	hrs. a.	Rákvízi malom
- " -	250	- " -	- " -	955	- " -	Andrási - " -
- " -	169	- " -	- " -	607	- " -	Fanczali - " -
- " -	13	- " -	- " -	19	- " -	Csigi 223 - " -
- " -	177	- " -	- " -	755	- " -	Szigeti - " -
- " -	249	- " -	- " -	949	- " -	Égett - " -
- " -	255	- " -	- " -	984	- " -	Izsa - " -
- " -	257	- " -	- " -	987	- " -	F. Márton - " -
- " -	256	- " -	- " -	986	- " -	A. Márton - " -
- " -	175	- " -	- " -	735	- " -	Kuti - " -

- " -	170	- " -	- " -	625	- " -	Sághi	- " -
- " -	163	- " -	- " -	238	- " -	Kis	- " -
- " -	172	- " -	- " -	703	- " -	Szabó	- " -
- " -	179	- " -	- " -	768	- " -	Tóth János	- " -
- " -	176	- " -	- " -	748	- " -	Bolla	- " -
- " -	168	- " -	- " -	547	- " -	Lukács	- " -
- " -	178	- " -	- " -	763	- " -	Steckl	- " -
- " -	251	- " -	- " -	963	- " -	Fenyőfő közs. - " -	- " -
- " -	252	- " -	- " -	973	- " -	Hoftstädter	- " -
- " -	254	- " -	- " -	981	- " -	Staub	- " -
- " -	173	- " -	+ 2 sor	985	- " -	Csóri	- " -
- " -	483	- " -	+ 1 sor	722	- " -	Csóthi	- " -
- " -	171	- " -	+ 2 sor	753	- " -	Alsó	- " -

mint felyüléptményes malmok, a 885. évi XXIII t.cz. életbeléptétől visszafelé számított 20 év óta, sőt már ez idő előtt is háborítlan fennállanak a nélkül, hogy azok mások jogosult érdekeit sértének, és hogy mint ilyenek, az illetékes hatóságok által károsaknak találtattak volna.

Miről Pápa - Teszér község elöljárósága által az idézett 885 évi XXIII. t.cz. 189 §-ban foglalt követelmények igazolása céljából ezen bizonyítvány kiállított.

Kelt Pápa - Teszérén 1886 évi november hó 16-án.

Márfy Gyula	Nikodém Vendel bíró
körjegyző	Knolmayer Ferencz
(P. Teszér körjegyzői pecsét)	Maurer Jakab
	Bolla János

A községi bizonyítvány az eredeti dokumentum korabeli másolata [K3-3]. A négyoldalas ív hátoldalán az alispán hivatala így foglalja össze az ügyirat lényegét:

Veszprém vármegye alispánjától

20268/ X. 1886

Gróf Esterházy Móríc Pápa-Teszér község határában a ~ folyón levő u. n. Csigi malmára nézve, az 1885 : XXIII t.cz. 189 §-ában előírtak alapján e helyről 9281/1886 sz. a. kibocsátott hirdetményhez képest, bejelentését törvényszerű intézkedés céljából beadja.

Az így beérkezett bejelentés az 1885: XXIII t.cz. 190 §-ának értelmében Pápa-Teszér községgel illetősége útján azzal közöltetik, hogy ezen bejelentésre nézve az érdekeltek észrevételeiket 30 nap alatt tegyék meg és hogy ezen határidő eltelte után az érdekeltek szabályszerű értesítéséről szóló végbizonyítvány is a beadott észrevételekkel, a bejelentéssel és mellékleteivel együtt hozzám az illetékes hatóság útján minden késedelem nélkül beterjesztessék.

Minderről a bejelentő tulajdonos törvényes meghatalmazottja, a pápai járás főszolgabírája és Pápa-Teszér község ez utóbbi illetékessége útján s a bejelentéssel és mellékleteivel együtt végzésileg értesítettik.

Veszprém, 1886 évi december hó 31-én.

Véghely Dezső

A dokumentumot 56/93 számon, hét évvel később iktatták be a XI/8 számú vízikönyvbe [K3-3].

Igazoló határozat (1893)

A vízhasználat jogosultságát igazoló alispáni határozat hét évvel később, 1893 március 9-re készült el azzal a megjegyzéssel, hogy a vízhasználat gyakorlatára vonatkozó feltételeket az 1885. évi XXIII. t. cz. 192. §-a értelmében egy későbbi időpontban határozzák meg. A malom neve e határozatban "csigi" malom. Az 5651/X.1893. számú alispáni határozat 3. pontja kötelezi a malom tulajdonosát, hogy a műszaki terveket saját költségén készíttesse el és azokat nyújtsa be az alispáni hivatalnak. Konkrét időpontot azonban nem határoz meg, csak *esetleg előforduló panasz, a vizimű átépítése, javítása, vagy az illető vízfolyás viziműveinek együttes rendezése* esetén ír elő záros határidőt [K3-4].

5651/X. 893

Veszprémvármegye alispánjától.

Az I-ső kerületi m. kir. kulturmérnöki hivatalnak 1893 évi márczius hó 4-én 909/892 II. sz. a. kelt előterjesztése a Bakonyéren levő és gróf Eszterházy Móricz tulajdonát képező, ugynevezett csigi malom vízjogositványának igazolása tárgyában.

Vizi könyvi szám XI/8.

Határozat.

A gróf Eszterházy Móricz tulajdonát képező 's a Bakonyéren Pápa Teszér község határában lévő ugynevezett csigi malomhoz tartozó vízhasználati jogosítványt az 1885. XXIII. t.-cz. 190. §-a alapján alábbi fenntartásokkal ezennel igazolom.

1. Ezen igazolt vízhasználat gyakorlatának feltételeit az 1885. XXIII. t.-cz. 192 § értelmében későbbben fogom megállapítani.
2. Ugyanezen alkalommal fogom a vízművekre az esetleges magassági jegyeket is, a

földművelésügyi m. kir. miniszter 66655/1885. számú rendelete értelmében elhelyeztetni.

3. Mindezek megejthetése végett köteles leendő víziműtulajdonos a földművelésügyi m. kir. miniszter 52255/86 és 64566/88 sz. elvi határozatainak megfelelően a szükséges és szabályszerű műszaki terveket esetleg előforduló panasz, a vízimű átépítése, javítása, vagy az illető vízfolyás víziműveinek együttes rendezése alkalmával intézkedésre záros határidő alatt saját költségén elkészíttetni és nekem benyújtani.

4. A vizi-könyvbe való bejegyzés iránt ezen határozat jogerőre emelkedése után fogok intézkedni, miről az érdekelteket külön értesíteni fogom.

5. Utasítom a pápai járás főszolgabíróját, hogy jelen határozatot Pápa-Teszér község hirdető tábláján 15 napra kifüggesztesse, szóban forgó vízimű tulajdonosának és egyéb esetleg ismert érdekelteknek vételével mellett kézbesítve, a kihirdetésre vonatkozó községi bizonyítványt és a kézbesítésekre vonatkozó vételleletet a 15 napi hirdetési határidő elmúltával hozzám terjeszse fel.

Ezen határozatot egyuttal posta útján vételével mellett az I-ső kerületi m. kir. kulturmérnöki hivatalnak megküldöm.

Indoklás.

Bejelentett vízhasználati jogosítvány igazolandó volt, mert a.) a rávonatkozó bejelentés az 1885. XXIII. t.-cz. 189. §. illetve a 45689/85 számú Á. R. 87 §. alapján általam 9281/86 sz. a. kiadott hirdetésben kitűzött határidőn belül 20249/86 sz. a. beadatott és ezen beadványhoz Pápa-Teszér község előljárósága által 1886 évi november hó 16-án szám nélkül kiállított bizonyítvány, melylyel a 20 éves háborítatlan használat igazolva van, mellékelve lett.

b.) Fenti bejelentés az 1885. XXIII. t.-cz. 190 §. értelmében az illető községgel közölve lett 's erre az érdekeltek a 30 napi határidőn belül észrevételeket a becsatolt községi bizonyítvány értelmében nem tettek.

Kelt Veszprémben 1893. évi március 9-én

Véghely Dezső,

kir. tanácsos, alispán

Értesítés (1893)

Véghely Dezső királyi tanácsos, alispán 1893 augusztus 31-én kelt, 21037/X. 1893. számú értesítésében közli az érdekeltekkel (a vízikönyv vezetésével megbízott megyei aljegyző, a malom tulajdonosa, Pápa-Teszér község előljárósága, a pápai járás főszolgabírója, a székesfehérvári kulturmérnöki hivatal), hogy az 5651/93. szám alatt kiadott határozat jogerőre emelkedett, így elrendeli a XI/8-as számú vízikönyv megnyitását. A dokumentumot 56/93 számon iktatták a XI/8-as számú vízikönyvbe [K3-5].

Határozat a vízjogi engedély megszüntetéséről (1967)

A vízjogi engedélyt 1967-ben vonták vissza. A határozat tárgyában az "Csigi" malom megnevezés mellett Horváth József neve olvasható [K3-6].

[K3-1] <http://motka.gyor.hu/file/atch/63/108-1.pdf>

[K3-2] <http://motka.gyor.hu/file/atch/63/108-2.pdf>

[K3-3] <http://motka.gyor.hu/file/atch/63/108-5.pdf>

[K3-4] <http://motka.gyor.hu/file/atch/63/108-4.pdf>

[K3-5] <http://motka.gyor.hu/file/atch/63/108-6.pdf>

[K3-6] <http://motka.gyor.hu/file/atch/63/108-3.pdf>